

Kwaliteit en kwaliteitsborging van toetsen

Johanneke Braaksma

13 maart 2014

Workshop voor de Associatie Universiteit Hogescholen Limburg

Doel van de workshop

1. U kunt de gangbare kwaliteitseisen voor toetsen benoemen.
2. U weet in hoofdlijnen waarop u moet letten bij het beoordelen van de kwaliteit van toetsen.
3. U kunt de kwaliteit van toetsvragen herkennen (en verbeteren).
4. U kunt geschikte hulpmiddelen (en procedures) voorstellen voor de kwaliteitsbewaking van toetsing en beoordeling.

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

2

Programma

- Inventariseren aandachtspunten
- Inleiding toetsen en beoordelen, kwaliteitseisen
- Kwaliteitsborging: processen, actoren, hulpmiddelen
- Oefentoets
- Kwaliteit van toetsen: richtlijnen, aandachtspunten
- Terugblik en afsluiting

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

3

Toetsen en beoordelen

- Toetsen = doelgericht prestaties nagaan via observeerbaar gedrag (proces of product)
- Beoordelen = waardeoordeel toekennen aan prestaties ovgv aan de doelen ontleende beoordelingscriteria
- Cruciaal daarbij zijn:
 - validiteit
 - betrouwbaarheid
 - transparantie

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

4

Wat is toetsing?

Toetsing meet in hoeverre de **individuele student** de **leerdoelen** heeft gehaald...

... op basis van een geleverde **prestatie**

... en aan de hand van **beoordelingscriteria**

die **consistent en helder** zijn

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

5

Wat maakt toetsen valide, betrouwbaar en inzichtelijk?

- Valide: aansluiting op leerdoelen naar inhoud en beheersingsniveau reproductie, inzicht, toepassing, transfer, handelen (toetsconstructie)
- Betrouwbaar: gelijke interpretatie en toepassing van criteria en normering (antwoordmodel / beoordelingsformulier EN consistent gebruik)
- Inzichtelijk: leerdoelen, toetsvorm, beoordelingscriteria, weging, status, (feed forward en feedback)

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

6

Zicht op de kwaliteit van toetsing op verschillende niveaus

- Programmaniveau (matrijs: eindkwalificaties - toetsen)
- Toetsniveau (toetsmatrijs: doelen – vragen / opdrachten)
- Doelen: eindkwalificaties – fase – vak – taak
- Criterium: concrete maatstaf waarmee een oordeel mogelijk is over de mate waarin het doel bereikt is
- Weging en cesuur tbv waardeoordeel
- Beoordelingsformulier (antwoordmodel / scorelijst)

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

7

Fasen rond toetsing

- Ontwerpen: inhoudelijke en toetsdeskundigheid, stappenplan, check voor afname
- Uitvoeren: procedureel, OER, examencommissie, examinatoren, surveillanten, ...
- Evalueren: prestaties en beoordelingen analyseren, ervaringen van betrokkenen inventariseren
- Aanpassen of herontwerpen toets of onderwijs

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

8

Voorbeeld aandachtspunten checklist

- Doelen OK?
- Beoordelingscriteria meetbaar?
- Inhoud en vorm OK?
- Weging en cesuur helder en redelijk?
- Billijke individuele beoordeling?
- Afnamecondities OK?
- Goede voorbereiding mogelijk?
- Realiseerbaar voor student en opleiding?
- Evaluatie toetsbevindingen?

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

9

Een goede beoordelaar:

- is inhoudelijk deskundig
- kent de inhoud van de doelen en de toets
- verdiept zich in de prestaties van de kandidaat
- hanteert de vastgestelde beoordelingscriteria
- beoordeelt waarneembaar gedrag of prestatie (proces/product)
- oordeelt onafhankelijk
- licht zijn oordelen toe (op het beoordelingsformulier)

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

10

Componenten goede toets

1. Titel (kort en krachtig)
2. Titelblad (inhoudsgebied, examinatoren, versie, status etc)
3. Te leveren prestatie (proces of product ter beoordeling)
4. Criteria / beoordelingsformulier (evt ook eisen)
5. Aanwijzingen / instructie (voor te leveren prestatie)
6. Beoordelingsprocedure (van prestatie tot cijfer)

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

11

Toetsen op verschillende beheersingsniveaus

- Reproductie / kennis: vragen zijn oplosbaar door herinnering of herkenning, bevatten een bekende probleemsituatie (soms geparafraseerd)
- Inzicht: oplossingen vereisen reorganisatie en zelfstandig denken, doen een beroep op intellectuele vaardigheden als interpretatie, analyse, synthese en evaluatie.
- Toepassen / probleem oplossen: vragen zijn oplosbaar door toepassing van een formule, wet of oplossingsprincipe op een nieuw probleem

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

12

Soorten toetsen en toetsvormen

- **Schriftelijk** (open / meerkeuze / casussen)
meestal repro, inzicht soms toepassing
- **Mondeling** (casus / gesprek / producten)
meestal inzicht, toepassing, transfer
- **Portfolio** (verzameling bewijsstukken)
meestal competentiegericht, integraal
- **Simulatie** (simulator, acteurs, pc)
authentieke toepassing buiten praktijk
- **Praktijk** ('meewerken')
demonstratie professioneel handelen

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

13

Goede vragen/opdrachten

- passen bij het in de doelen beoogde niveau:
reproductie, inzicht, toepassing, transfer, handelen
- bestaan uit 2 delen: informatie en vraag/opdracht
- zijn ondubbelzinnig geformuleerd
- bevatten geen overbodige informatie

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

14

Een goed beoordelingsformulier

- beschrijft per prestatie tot welke beoordeling dat leidt
- laat het relatieve belang van prestaties zien
- geeft de cesuur aan
- expliciteert het eindoordeel
- maakt oordelen over individuele prestaties zichtbaar
- laat zien of, en zo ja, hoe begeleiding meeweegt
- laat oordelen van beoordelaar(s) apart en samen zien
- vermeldt formele kenmerken en evt randvoorwaarden

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

15

Aandachtspunten voor de kwaliteit van vragen / opdrachten 1

- Sluiten alle vragen aan bij de toetsdoelen
(en beoordelingscriteria uit de toetsbeschrijving)?
- Past de vorm van de vraag bij de inhoud waarnaar gevraagd wordt?
- Bestaan de vragen/opdrachten uit
een informatiedeel en een vraagdeel?
- Zijn de vragen/opdrachten concreet?
- Bij meerkeuzevragen: is de vraag zonder alternatieven te
beantwoorden en zijn de alternatieven gelijkwaardig?

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

16

Aandachtspunten voor de kwaliteit van vragen / opdrachten 2

- Geven casussen werkelijke situaties helder en compleet weer?
(dwz realistisch en met voldoende inhoudelijke en contextuele informatie)
- Zijn de vragen helder en gerelateerd aan de casus?
- Is er een beoordelingsformulier en/of antwoordmodel?
(en is duidelijk welke score wanneer gegeven wordt?)
- Zijn beoordelingscriteria uit doelen afgeleid?
- Zijn de bedoelde antwoorden ondubbelzinnig goed?
(en foute antwoorden ondubbelzinnig fout?)

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

17

Vragen?

Behulpzame bronnen:

- H.van Berkel en A.Bax: Toetsen in het hoger onderwijs.

- <http://toetswijzer.kennisnet.nl/html/toetsconstructie/sitemap.htm>

OAKnet Onderwijs Advies Kwaliteit

18